

מָה לְלוּלָב שֶׁכֵּן טְעוּן אֲרֻבָּה מִיָּנִים, ואמנם גם עם שתי הלחם ומנחת העומר מביאים קרבנות ויין ושמן לנסכים, אולם הם אינם מעכבים את המנחה, שאם הביא את שתי הלחם בלא הקרבנות יצא ידי חובה [ראה מנחות (מה, ב)], וכן אם הביא את מנחת העומר בלא כבש, יצא ידי חובה [כמבואר בתורת כהנים (אמור י, ו) ובתוספתא (מנחות ו, ז)], אבל ארבעת המינים מעכבים זה את זה, במנחות (כז, א) [תוס' ותוס' רא"ש, ע"פ חזון יחזקאל]. ועוד, שארבעת המינים מצוה אחת הם, ונאמרו בעשה אחד של 'ולקחתם לכם', לא כן מנחת העומר ושתי הלחם, שאמנם מביאים עמהם קרבנות ונסכים, אך מצוה אחרת היא, שלא נאמרה עמם בפסוק אחד ובעשה אחד (תוס' רא"ש).

ואמנם גם לעומר ולשתי הלחם יש חומרא 'שהם צורך גבוה' [כמבואר להלן בגמ', אך 'במה מצינו' מפריכים בפירכא כל שהיא, וכיון שבכל אחד מהם יש חומרא שאין בחבירו, אין למדים זה מזה (ריטב"א המיוחס לר"ן, שמציין כי תירוץ זה דחוק, ונשאר בצ"ע).

אֵלָא גַּמְר שְׁבַעַת יָמִים מְלוּבָּב, וכשם שמכשירי לולב דוחים שבת רק ביום ראשון של סוכות [כמבואר בסוכה (מג, א)], כך גם מכשירי סוכה ידחו שבת ביום ראשון בלבד (שפת אמת, וראה קרן אורה שנשאר בצ"ע).

אִי מִסְפָּה שֶׁכֵּן נוֹהֶגֶת בְּלֵילוֹת כְּבִימִים, מה שאין כן במצה שהחובה בלילה הראשון בלבד [כמבואר בפסחים (קכ, א)] (ריש"י), ואמנם גם סוכה החובה בלילה הראשון בלבד ושאר הימים רשות, אך כיון שאין אדם יכול לעמוד שלשה ימים ללא שינה, בהכרח ישן בסוכה, ואילו במצה יכול להימנע שבעה ימים מאכילת מצה ויתקיים ממאכלים אחרים (בעל המאור פסחים כז, א מודפי הר"ן).

וְלִכְתוּב רִחְמָא בְּמִצְוָה יִנְיֹתוּ הֶנֶךְ וְלִיְגַמְרוּ מִיָּנִיה, שתכתוב התורה בפירוש שמכשירי מצה דוחים שבת, ואף סוכה נלמד ממצה, שהרי זה גופא שמכשירי מצה דוחים שבת למד רבי אליעזר בגזירה שוה מסוכה (ריטב"א המיוחס לר"ן, שמדקדק כן בלשון רש"י שכתב 'ונכתוב רחמנא – בהדיא במצה').

מָה לְמִצְוָה שֶׁכֵּן נוֹהֶגֶת בְּנִשְׁיִם כְּבִנְיָשִׁים, שהרי נשים מצוות באכילת מצה, מה שאין כן לולב וסוכה שהן מצוות עשה שהזמן גרמא שנשים פטורות מהן (ריש"י), ונשים פטורות אף מעומר ושתי הלחם, שאם לא כן נלמד ממצה שמכשיריהם ידחו שבת (ריטב"א המיוחס לר"ן בפירוש דברי רש"י). ואמנם העומר מתיר את החדש במדינה גם לנשים, וכן שתי הלחם מתיר את החדש במקדש גם למנחות של נשים, אבל כיון שנשים אינם מצוות במחצית השקל שממנה הביאו את העומר ושתי הלחם [ראה שקלים (א, ג)], וגם כהנות אינן יכולות לעבוד במקדש בהקרבת העומר ושתי הלחם, נחשבות מצוות אלו שאינן נוהגות בנשים (ריש"י).

נִפְקָא לִיָּה מִ'בְּיּוֹם הַכִּפּוּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אֲרָצְכֶם', ומכשירי מצות תקיעה של יום הכיפורים של שנת היובל גופא שדוחה שבת, הוא מהיקש של 'ובחודש השביעי', שנאמר גבי ראש השנה 'ובחודש השביעי באחד לחודש' וגו' (במדבר כט, א), וגבי יום כיפורים 'והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש' וגו' (ויקרא כה, ט), או מסברא, שאם מכשירי מצות התקיעה דוחים יום הכיפורים, ידחו גם שבת, כי מה לי יום כיפורים מה לי שבת (מהר"ם ש"י).

הוֹאִיל וּבִיָּדוֹ לְהַפְקִיר ויצאו מרשותו, ויהיה פטור מחיובן (ריש"י), שנאמר בציצית (דברים כב, יב) 'כסותך' – ולא שאינו שלך, ואם יפקיר את הטלית, אפילו אם ימשיך ללבושה היא פטור מציצית, כדן טלית שאולה [ראה מנחות (מד, א)], וכן במזוזה אמר הכתוב (שם ו, ט) 'ביתך' – ולא שאינו שלך (רמב"ן, רשב"א, ריטב"א, ר"ן, שלדעתם בית שאול פטור ממזוזה מדאורייתא, וראה תוס' מנחות שם ד"ה טלית, שמסתפקים בזה), ואף לדעת הרמב"ם (נדרים ב, ד) שהפקר מטעם נדר והחפיץ אינו יוצא מרשותו, מכל מקום כיון שאסור לו לחזור ולזכות בו, נחשב 'אינו ברשותו' וכמי שאינו שלו, ואינו 'כסותך' (קצות החושן רעג, א). וכיון שבידו להפקיר את הטלית או את הבית ולפטור עצמו, הרי שהמצוות הללו אינן חובה אלא רשות, ואין ללמוד את דין מכשיריהן ממכשירי מצוה כגון סוכה, לולב שופר, שהן מצוות של חובה ולכן מכשיריהם דוחים שבת (חזון יחזקאל).

והטעם שלא תירצה הגמ' פשוט יותר, שבאפשרותו לא ללבוש את הבגד, כי ציצית אינה חובת גברא אלא חובת טלית, וחייב בציצית גם אם אינו לובשו (רמב"ן ורשב"א בדעת רש"י, והעירו על דבריו שאמנם מחלוקת אמוראים היא במנחות (מא, א), והלכה שציצית חובת גברא. והרשב"א תירץ, שהגמ' נקטה טעם השווה לכלול עלמא, וכ"כ התוס' מנחות ה"ל, או שהעדפה הגמ' טעם השייך הן בציצית והן במזוזה (רמב"ן, רשב"א, תוס' מנחות שם).

ומותר להפקיר בשבת, שאינו דומה למקח וממכר האסור בשבת [ראה ביצה (זא, א)], כי בעצם ההפקר אין שינוי רשות, אלא הוא מפקיר ואחר הזוכה בו מאיליו הוא זוכה (מאירי כאן ולעיל קכז, ב). וממה שאמרה הגמ' 'בידו להפקיר' ולא אמרה שיכול ליתן לקטן או לגוי, מוכח שאסור גם לתת מתנה בשבת [אם אינו לצורך שבת] (מג"א י, ח בסופו), או שנקטה הפקר כי לפעמים הוא במקום שאין איש, ויכול רק להפקיר (מרומי שדה).

נִפְקָא לִיָּה מִ'וְשִׁמְחֵתֶם' וְכוּ', ואמנם פסוק זה מדבר על נטילת לולב במקדש שהוא ביום, אולם יש ללמוד הימנו דין נטילת לולב בגבולים, שגם הוא נוהג רק ביום. או שקל וחומר הוא, אם במקדש שנוהג בו לולב כל שבעה נטילתו רק ביום, בגבולים שנוהג בהם לולב רק ביום הראשון על אחת כמה וכמה, ונשאר הפסוק 'ולקחתם לכם ביום' מיותר ללמד על מכשירי לולב שדוחים שבת (ע"פ רשב"א וריטב"א).

נִיְלַף 'שְׁבַעַת יָמִים' מִסְפָּה, שכשם שחייב סוכה הוא ביום ובלילה, כך חייב לולב, אמנם מצוות ליטלו רק פעם אחת ביממה, אבל יוכל ליטלו ביום או בלילה (ע"פ ריטב"א). ויש שפירש, שהיינו לומדים מסוכה, שכשם שחייב סוכה הוא ביום ובלילה, כך היה חייב לולב פעם אחת ביום ופעם אחת בלילה (הגהות רא"מ הורביץ). ורבי אליעזר סבר שאי אפשר ללמוד לולב מסוכה לימים ואפילו לילות, כי סוכה כיון שהיא דירתו יכול להיות בה יום ולילה, לא כן לולב אי אפשר ליטלו כל היום וכל הלילה, אם כן ודאי 'ימים' בא למעט לילות (ריטב"א).

ושאלה הגמ' שנלמד גזירה שוה מסוכה, כי מה שאין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן קיבלה מרבו, הוא רק כאשר דן הכל מעצמו, מה שאין כן בנדון דידן שקבלה היתה בידם שיש גזירה שוה של 'שבעת ימים', ושל איזו פרשה ולאיה דין נאמר – יכול לדון מעצמו (תוס', ע"פ מהרש"א ומהר"ם).